učování. Schválení toto předpokládá průkaz o tom, že shora uvedené podmínky byly splněny, a že subsistenční prostředky ústavu uhraženy jsou pro jistou řadu let aspoň se značnou pravděpodobností. Ostatní soukromé ústavy nemají práva nazývati se gymnasiem nebo školou reálnou (reálkou).

bb) Druhou kategorii vyplňují ona soukromá učiliště, na nichž vyučuje se sice předmětům gymnasijním nebo reálním, která však nároku na jméno gymnasia neb školy reálné nemají. Podmínkou otevření takovéhoto ústavu jest, aby aspoň tři měsíce napřed učiněno bylo místodržiteli o tom oznámení, označeno místo ústavu, a program předložen byl, dle něhož zřejmým jest účel a zařízení ústavu, a dále aby ústav veden byl nějakým představeným zodpovědným úřadu státnímu; představený ústavu, jakož i učitelé musí býti rakouskými občany státními a bezúhonnými. Nejsou-li podmínky tyto splněny, může vláda zapovědĕti otevření takovéhoto ústavu. Není-li však zákonného důvodu k této zápovědi, béře se jednoduše otevření ústavu na vědomí. Vláda tudíž nepřejímá také nijaké záruky za vědeckou a paedagogickou zdatnost takovýchto soukromých ústavů; naopak ponechává se úplně těm osobám, jež dítky své nebo poručence ústavům těmto svěřují, na vůli o tom se přesvědčovati, jsou-li důvěry jejich hodny čili nic.

Obě kategorie jmenovaných soukromých učilišť jsou pod vrchním dozorem vlády; musí tedy vládě podávati vysvětlení o stavu svém, jakmile o to požádány jsou, a vláda oprávněna jest opatřiti si o tomto stavu zevrubnou známost způsobem jí za vhodný uznaným (srv. §§ 3—10 min. výn. ze dne 15. září 1849 č. 6467).

Soukromé školy střední, jimž dostalo se práva veřejnosti, oprávněny jsou zkoušeti privatisty a vydávati jim vysvědčení státně platná (min. výn. ze dne 2. února 1869 č. 10.700).

6. Soukromá učiliště pro různá odborná odvětví: Soukromé ústavy, jež zamýšlejí poskytovat vyučování, jakéž v soustavě škol státních dle podstaty své jen na takových ústavech se udílí, kteréž předpokládají již vyučování (studia) gymnasijní nebo reální, zřízeny býti mohou toliko po zvláštním povolení vlády. Zřízení a další trvání jich předpokládá, že nebyl ustanoven na nich ani jeden učitel, který nebyl co do vědecké způsobilosti své a mravního i politického chování vládou za způsobilého uznán a že dále subsistenční prostředky ústavu kryty jsou aspoň v značném stupni pravděpodobnosti pro jistou řadu let. Shora naznačená ustanovení platí o zřízení učilišť pro kreslení, hudbu, krasopis a podobné předměty; jiné ústavy, jako na př. školy obchodní, posuzují se dle předpisů platných pro ony ústavy, jimž jsou ony soukromé ústavy podstatou svojí nejvíce příbuzny.

7. Studium universitní: Soukromé studium ve smyslu dřívějších nařízení zrušeno potud, že studium bez návštěvy veřejných přednášek neopravňuje ani k odbývání přísné zkoušky, ani ku složení zkoušky státní, kteráž předpokládá studium na fakultě.

Vyvazení pozemků.

Vyvazení pozemků jest soujem zákonných ustanovení, jimiž upraveno jest osvobození, pokud se týká, výkup břemen váznoucích na pozemcích a své doby nevykoupitelných.

I. Dějinný rozhled.

Stav selský byl ve středověku stižen různými dávkami a platy a mnohonásobně kromě toho obmezen ve svobodě své orby i osobnosti rodiny

své. Snažil se proto přirozeně sprostiti se pout i břemen oněch; jakýmsi prostředkem k dosažení cíle tohoto byl víc a více prorážející pocit pospolitosti stavu selského naproti přehmatům, jež si pozemková vrchnost naň dovolovala. Četné války selské a vzbouření sedláků byla jen následkem těžkého utiskování, v němž stav selský úpěl. V prvních stoletích středověku ocitly se v poddanství celé osady a území, která své doby téměř výhradně obydlena svobodníky. Toliko na Dolním Porýní, v jednotlivých částech severního Německa a v alpských údolích Švýcarska a Tyrolska unájili si sedláci na větším díle svobody své, kdežto v krajinach přirozenými strážci (horami atd.) neochráněných svoboda a svobodnictví víc a více upadalo a značná část sedláků poklesla na nevolníky; než i ti, kdož si uhájili vrchní svobodu svou, přidržováni byli k oněm značným břemenům a dávkám, takže se hrubě ani nelíšili od nevolníků samých. Tento poměr závislosti byl tu tužší, tu mírnější opět, podle toho, jaká byla krajina a jaký zejména pán. Pod nejtužšími břemeny úpěl stav selský zejména v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v zemích polských a v Uhrách.

Ve středověku činil se rozdíl mezi sedláky, kteří osobně byli svobodni, avšak nehospodařili na vlastních pozemcích, nýbrž jen na pozemcích zpachtovaných a mezi sedláky, kteří byli k pozemkové vrchnosti své v poměru osobní odvislosti. Třetí kategorie zahrnovala ony sedláky, kteří měli své statky plným, svobodným právem vlastnickým, avšak platiti musili jistou pozemkovou daň (činži) a to na uznání někdejšího ochranného panství, pod něž dobrovolně vstupovali. Dále byli sedláci, kteří měli sice dědičné právo požívací, o něž bylo dědici pouze žádati pána, avšak neměli plného práva vlastnického a byli odvislí od vrchnosti pozemkové. Značná část sedláků byla však nevolníky, v poddanství. Poddanství toto obráželo se v podstatných směrech asi tímto: Vrchnost prováděla neobmezeně na pozemcích svých spravedlnost i policii. Poddaný sedlák nemohl bez jejího přivolení z okresu vrchnosti se vystěhovati, měl ku sňatku potřebí konsensu svého pozemkového pána, nejsa bez přivolení jeho oprávněn věnovati dítky své jinému povolání a byl po zavedení konskripce pánem svým brán do služeb vojenských. Vrchnost propůjčovala selské pozemky — a to původně v zemích poddanstva — jen do pouhého prekaristického užívání. S tímto tak obmezeným právem k půdě a pozemkům srostl závazek ke konání prací, známý pode jménem »robota«. Roboty tyto byly buďto obmezené nebo neobmezené, kdež pak zcela na vůli vrchnosti ponecháno bylo, kolik dní v týdnu má sedlák robotiti. Roboty záležely z rozmanitého plnění a služeb a proto dělily se na robotu s koňmi, s povozem nebo přípřeží dodávanou, na robotu pěší nebo ruční. Kromě toho přislušelo vrchnosti pozemkové právo k tělesnému trestání. Za Ferdinanda III. prohlášena byla při zakládání první berní role (katastru r. 1654) půda poskytnutá nevolníkům od vrchnosti výprosou za pozemnost rustikální (venkovskou, selskou), kteráž více neměla býti libovolně slučována s pozemnostmi vrchnosti, s t. zv. půdou dominikální. Bezohledné vykořisťování nevolníků vrchnostmi vedlo v 16. a 17. stol. v Čechách k četným vzbouřením.

Značný obrat k lepšímu zplodil rok 1680, kdy Leopold I. viděl se nucena zasáhnouti v poměr vrchnosti a poddanstva a vydal za tou příčinou první robotní patent. V tomto patentu ze dne 28. června 1680 podniknut poprvé pokus zákonem obmeziti dávky sedláků. V dalších robotních patentech ze dne 22. února 1717 a ze dne 17. ledna 1738 přísně zapověděno

jakékoli libovolné zasahování vrchnosti ve jmění poddaných. Energickým a obsáhlým způsobem uchopila se však velkolepého díla emancipace stavu selského teprve císařovna Marie Teresie, za jejíž epochální vlády počíná vítězný boj moderní státoprávní myšlénky se stavovskými řády společnost lidskou kastujícími. Nejprve zakázáno vrchnosti pozemkové, že nesmí pod trestem dvojnásobné ceny skupovati půdu rustikální; dále svěřeny nově organisovaným úřadům krajským dohled a kontrola nad poddanstvem, jakož i rozhodování stížností poddaných v instanci prvé. Další zákony obírají si za účel ještě více ulehčiti, pokud se týká, zlepšiti prekaristické postavení sedláků. Patentem ze dne 22. prosince 1769 podmíněn výkon tělesných trestů, uložených pozemkovou vrchností, předchozím potvrzením úřadu krajského. Dne 4. října 1771 zřízena byla zvláštní městská komise dvorská (Urbarialhofcommission) »k stálému vyřizováni sporů vzcházejících z dob dřívějších mezi vrchnostmi pozemkovými a jich poddanými o roboty a jiné sem náležející závaznosti, dále k zmenšení robot a jiných sem příslušných závazností následkem toho na některých místech vzešlých.« Konečně byla přesně stanovena výměra poddanských závazností k dávkám a osobním službám. Ono dílo lidskosti, ke kterému položila císařovna Marie Teresie základ, mělo býti dovršeno za nástupce a syna jejího císaře Josefa II. Mocnář tento vytkl si za posvátný cíl: utvořiti samostatný, svobodný stav selský. Dne 1. září 1781 vydal císař Josef II. dva patenty pro česko-německé země dědičné, t. zv. patent poddanský a trestní; prvním mělo se usnadniti sedlákům právní stíhání vrchnosti pozemkové, kdežto patent trestní sevřel trestní moc vrchností v úzký kruh a uvedl ji pod dohled a schválení úřadů krajských. Nejrozhodnější krok k emancipaci stavu selského učiněn však patentem ze dne 1. září 1781, jímž zrušeno bylo poddanství v těch zemích, kdež až dosud po právu trvalo (jako v Čechách, na Moravě, v Krajině a v Haliči), sedláku přiznána osobní svoboda a místo dosavádního nevolnictví nastoupila poddanost majetková, seslabený to poměr neodvislosti, jakýž ve většině rakouských zemí dědičných již od 17. století zavládal. Každý poddaný oprávněn byl oženiti se jsa povinen dříve to oznámiti a vykázati se zdarma vydaným mu lístkem ohlašovacím (tak zv. Meldezettel), mohl se z území příslušné vrchnosti odstěhovati šetře předpisů konskripčních a usaditi se všude uvnitř země, nebo hledati službu kdekoliv vyzvednuv si list propoustěcí. Vrchnosti byly druhým patentem ze dne 1. září 1781 vyzvány, aby poddaným, kteří chtějí nabýti vlastnictví pozemků jejich, přenechaly je na mírné splátky; jakmile pak poddaní nabyli vlastnického práva k dotyčným pozemkům, přislušelo jim též neobmezené právo pořizovati o svém vlastnictví mezi živými i na případ smrti a zatížiti je bez vrchnostenského konsensu až do $^2/_3$ ceny jejich.

Jakkoli všechněmi zákonnými předpisy těmito stav selský nyní vydatně chráněn byl v pokojné držbě své proti libovůli a despotismu pozemkové vrchnosti, tož potrvávalo na dále ještě mnoho břemen na pozemcích jeho, kterážto břemena výkupem zahladiti se nedala. Teprve rok 1848, v mnohém směru v účincích svých tak památný, chlubiti se může onou ctí, že úplně odstranil tento poměr odvislosti, pokud se týká, ona břemena stále ještě stav selský značně tísnící. Na památku věkům ovšem zaznamenati jest návrh, který učinil ve třetím sezení rakouského sněmu říšského dne 26. července 1848 poslanec Jan Kudlich, aby totiž úplně

zrušen byl poměr poddanský; návrh tento byl také skutečně po delších debatách přijat a za zákon povýšen a dne 7. září 1848 jakožto císařský patent publikován. Tím uzavřena ona epocha v dějinách právních říše naší, kteráž vyplněna jest největšími a nejtrpčími boji stavu selského za vlastní půdu mnohokráte mu urvanou proti absolutní libovůli a nenasytným choutkám vrchností v oněch stoletích. (Viz dílo Jellinkovo »Osvobození sedláků v Rakousku-Uhersku« v příruční knize věd státních, Jena r. 1891).

II. Patent o vyvazení pozemků ze dne 7. září 1848.

Hlavní ustanovení jeho jsou tato:

1. Poddanství a poměr vrchnostenské ochrany zrušuje se i se všemi zákony upravujícími poměry tyto.

2. Pozemky musí být vyvazeny; veškery rozdíly mezi pozemky dominikálními a rustikálními se ruší.

3. Veškera břemena pochodící z poměru poddanského a na poddanské půdě lpějící, služby a dávky druhu kteréhokoli, jakož i veškeré dávky naturální, pracovní a peněžité, kteréž dosud musily platiti se z držebností pozemkových nebo od osob důsledkem vlastnictví pozemkové vrchnosti, nebo pochodily vrchnosti z desátků, z ochrany, fojtovství, z hor a z vrchnostenství vesnického, od nynějška se zrušují.

4. Za některá ze břemen takto zrušených poskytnouti se má jakési odškodnění, za jiná břemena zrušená nikoliv.

5. Žádati lze jisté odškodnění za veškerá práva a požitky plynoucí z osobního svazku poddanského, z poměru ochranného, z vrchnostenského práva jurisdikčního a z vrchnostenství vesnického, avšak naproti tomu přestati mají i veškerá břemena z toho vznikající.

6. Za práce a dávky naturální i peněžité, jež povinen byl držitel nějakého pozemku jako takový odváděti pánu statku, desátku nebo ochránci (fojtovi), dlužno co nejdříve vyšetřiti přiměřenou náhradu škody.

7. Práva ke kácení dříví a práva pastvy, jakož i práva služebností mezi vrchnostmi a jich dosavádními poddanými mají být zrušena za úplatu, bez úplaty však pominouti má vesnické právo vrchnostenské pastvy a sbírání květin, jakož i právo pásti na úhorech a strniskách.

8. Zvláštní komise utvořená z poslanců všech provincií má vypracovati osnovu zákona a předložiti ji shromáždění říšskému; v osnovu onu pojata buďtež tato ustanovení:

a) ustanovení o úplatném zrušení vzájemných požitků a dávek zakládajících se ve smlouvách emfyteutických nebo jiných smlouvách uzavřených o dělení vlastnictví;

b) ustanovení o zrušitelnosti břemen pozemkových;

c) o měřítku a výšce odškodnění, jež poskytnouti se má;

d) ustanovení o otázce, zda sluší za jednotlivé zrušované dávky a plnění poskytnouti náhradu škody a jakou?

9. Úřady patrimoniální mají na dále obstarávati prozatím právomoc a politickou správu úřední na útraty státu až dotud, dokud zavedeny nebudou úřady zeměpanské.

10. Vyslovený princip o nahražování škody za práce, dávky naturální a peněžité nemá však vylučovati případných pozdějších návrhů komise sestoupivší se, kterýmižto návrhy ona zásada mohla by se vysvětliti neb obmeziti.

11. Rovněž odpadnouti má nucené odebírání piva i pálenky i se závaznostmi s tím souvisejícími.

III. Další prováděcí nařízení a zákony.

Císařským patentem ze dne 25. září 1850 č. 374 ř. z. nařízeno bylo, aby v každé zemi založen byl zvláštní fond k vyvazení pozemků a bližší ustanovení o něm vydána v patentech ze dne 11. dubna 1851 č. 83 a 84 ř. z. I nařízeno bylo vyhotoviti ve jménu vyvazovacího fondu dlužní úpisy na vyvazovací jistiny, jež požívají všech předností státních papírů. Tyto vyvazovací obligace měly sloužiti k tomu, aby zjednaly dosavádním oprávněným resp. nynějším hypotekárním věřitelům místo práva na jistou rentu ihned jistý kapitál k volné disposici jsoucí. Tyto obligace pojištěny (hypotekovány) byly na vyvazených nemovitostech a na zemských fondech dotyčných zemí korunních a nadto ještě poskytnuta jim záruka říše samé. Hypotekární dluh tento má býti ve 40 létech slosováním umořen. Jednání výkupné zahájeno bylo s obzvláštní rychlostí, takže již r. 1859 prohlášeno bylo vyvazení pozemků v celku za skončené.

Prosincová ústava z r. 1867 vyslovila závazně a zásadně úplnou svobodu pozemností jakožto základní zákon státní, a prohlašuje čl. 7. zákl. stát. zákona ze dne 21. prosince 1867 o všeobecných právech občanů státních: »Každý svazek poddanosti a příslušnosti jest na vždy zrušen. Každá závaznost nebo dávka váznoucí z titulu děleného vlastnictví na usedlostech jest vykupitelna, a nesmí na příště nižádná usedlost nějakou nevykupitelnou dávkou stižena býti.«

Připojuje se k císařským patentům ze dne 7. září 1848 a ze dne 4. března 1849 č. 152 ř. z. obsahuje pat. ze dne 5. července 1853 č. 130 ř. z. ustanovení o regulování požívacích práv ku dříví, pastvě a plodům lesním, dále některých práv služebnostních a společných práv držebnostních i požívacích. O soudním příkazu jistin vyvazovacích vytýká shora již citovaný patent ze dne 11. dubna 1851 č. 84 ř. z. bližší ustanovení, kteráž rozšířena byla nařízením ze dne 12. ledna 1853 č. 8. ř. z. i na léna. Vyhotovování výmazu schopných kvitancí o zřeknutí se a hlavních kvitancích vyvazovacích, jakož i přijímání ohlášených vyvazovacích obligací k výplatě přeneseno na výbory zemské.

IV. Vyvazení pozemků ohledně dávek církevních a školních. Výkup naturálních dávek ve prospěch kostelů, škol, far a na mše upraveno jest celou řadou zákonů a to v Čechách zákonem ze dne 11. května 1869 č. 87 z. z., na Moravě zákonem ze dne 28. dubna 1874 č. 40 z. z., v Korutanech zák. ze dne 12. prosince 1871 č. 9 z. z., ve Štýrsku zák. ze dne 18. července 1871 č. 32 z. z., v Haliči zák. ze dne 27. května 1873 č. 253 z. z., v Horních Rakousích zák. ze dne 15. srpna 1874 č. 26 z. z., v Istrii zák. ze dne 3. října 1874 č. 22 z. z., v Dolních Rakousích zák. ze dne 22. ledna 1875 č. 38 z. z., v Bukovině zák. ze dne 2. března 1873 č. 17 z. z.

V. Příslušnost soudní.

K rozhodování sporů týkajících se dřívějšího svazku poddanského příslušny jsou soudy (roz. ze dne 3. června 1891 č. 5945, sb. Novákova IV. č. 387; ze dne 28. prosince 1870 č. 12.059, sb. č. 3999). Úřady politické jsou jen povolány dle faktického stavu držby rozhodnouti o tom, zda určitý poměr právní sluší zařaditi k oněm poměrům, jež vyvazení po-

zemků podrobeny jsou (rozh. ze dne 12. prosince 1885 č. 3260, sb. »Budwinski« č. 2820; ze dne 12. února 1885 č. 432, sb. »Budwinski« č. 2402). Přestala pak působnost úřadů pro výkup vyvazených pozemků a upravujících výkup jich pokud jde o všechna ona práva naznačená v §§ 1., 2. patentu ze dne 5. července 1853 č. 130 ř. z., kteráž nebyla ohlášena resp. provokovaná až do 8. ledna 1889 u onoho úřadu pro výkup vyvazených pozemků a upravujících výkup jich. Spory o bytí či nebytí práv takovýchto mohou býti nadále vyřizovány toliko řádnými soudy v řízení před soudy okresními. Výkup neb úprava naznačených práv musí však býti provedena k žádosti oprávněného nebo zavázaného na místě onoho úřadu pro výkup vyvazených pozemků a úpravu výkupu toho od úřadů politických, jestliže práva ta beze sporu nebo cestou soudní na jisto byla postavena (zákon ze dne 8. ledna 1899 působivý pro Dolní Rakousy jako z. zákon č. 8 z. z. §§ 1, 2 a 4; pro Horní Rakousy č. 4 z. z. §§ 1, 2, 4, pro Moravu jako č. 10 z. z. §§ 1, 2 a 4; pro Slezsko č. 11 z. z. §§ 1, 2 a 4; pro Gorici, Gradišku, Istrii a Terst č. 4, 5 a 6 z. z. §§ 1, 2 a 4; pro Štýrsko z. z. č. 6, §§ 1, 2 a 4, pro Krajinu z. z. č. 7 §§ 1, 2 a 4). Vzhledem k tomu, že poměr poddanský v Haliči a v Bukovině již ode dávna zrušen byl, nařízeno bylo pro dotyčné země co do příštího vyřizování případných sporů z poměru poddanského vzešlých nejvyšším zmocněním ze dne 20. října 1860, že zrušuje se dosavadní působnost politických úřadů ve sporech vznikajících z někdejšího svazku poddanského mezi bývalou vrchností a jejími bývalými poddanými; řízení a rozhodování o sporech druhu tohoto přikázáno jest na příště soudům. Pravidlem sluší takovéto spory vznésti na onen sborový soud I. stolice, v jehož obvodu leží dotyčný statek, o nějž spor veden jest. Spory o rušení držby dlužno však podati u soudů okresních.

VI. Právo berní.

1. Přirážky zemské. Od 1. listopadu 1858 nemá se vybírati zvláštní přirážka do fondu vyvazovacího k dani z příjmů na úřední služné a odpočinkové platy státních a fondovních úředníků a sluhů, jakož i příslušníků jejich (výn. min. vnitra ze dne 27. listopadu 1858 č. 220 ř. z., a výn. min. fin. ze dne 12. prosince 1858 č. 63.759). V oněch případech, kde místo má sleva daní po zákonu, odnáší se sleva tato i k přirážkám daňovým, jež vypsány byly na úhradu potřeb vyvazovacích. Protož také odnášeti se má v každém případu povolené slevy daní neb odepsání daní výhoda taková poměrně i k přirážkám daňovým (berním) do vyvazovacího fondu plynoucím, a úřadové berní mají z úřední povinnosti dotyčné odpisy a náhrady předsevzíti nečekajíce v té případnosti zvláštního příkazu (výn. min. fin. ze dne 27. dubna 1853 č. 10.499). Rovněž nemá místa přirážka na vyvazení odváděná k daním z obligací státních a veřejných fondů, kteroužto daň hned přímo odečísti dlužno (cís. nař. ze dne 28. dubna a ze dne 20. května 1859 č. 67 ř. z. a hal. fin. zem. ředitelství ze dne 20. května 1859 č. 17.522, halič. příloha).

Ohledně odepisování přirážek vyvazovacích do vyvazovacích fondů zemí převzatých, dále ohledně povolení ku sečkání jich, jakož i ku vrácení takovýchto obnosů zaplacených nepovinně usnésti se má zemské finanční ředitelství ve srozumění s výborem zemským. Dále sluší co rok sdíleti s výborem zemským výkazy o nedoplatcích přirážek vyvazovacích a ročního poplatku (výn. min. fin. ze dne 29. března 1862 č. 16.330).

2. Daň z nájemného: Jelikož u budov nacházejících se v létech osvobození od daní — nehledě k dočasné berní svobodě jich v té době, co jsou budovy ty prázdny — po zákonu nestává povinnosti k zapravování daně činžovní, plyne důsledně z toho, že vlastníci takovýchto budov nemohou býti přidržáni k placení přirážek na účely vyvazení po ten čas, dokud jsou prázdny části budov oněch (rozh. min. fin. ze dne 13. března 1854 č. 50426 č. 21 věst. z r. 1854.).

VII. Právo poplatkové.

Poplatků prosta jsou podání, jež učiněna jsou na základě zákona ze dne 7. září 1848 k vyšetření, vymáhání a dání náhrady škody za vyvazení pozemků, jakož i podání za účelem knihovního zjištění vyvazovacích kapitálů, za účelem výmazu zrušených dávek a vůbec ku spořádání stavu držby. Osvobození toto neodnáší se však k oněm podáním, jež strany u úřadů politických nebo soudních podávají za tím účelem, aby ku platnosti přivedly nebo provedly nároky své na předmět odškodnění (saz. pol. z.). Obmezení toto platí pro ony případnosti, kde předmět odškodnění sám sporným jest, nikoli však na ty případy, kde jedná se o vymáhání onoho odškodnění, o němž se strany před komisí vyvazovací sjednotily. Osvobození naznačené přináleží i soudním podáním a protokolům, jich přílohám a vůbec soudním vyhotovením, jde-li o to, vymoci na zavázaném na základě uzavřené smlouvy vyvazovací a tudíž i na základě zákona ze dne 7. září 1848 jistiny a důchody za vyvazení, kteréžto jest povinen zavázaný oprávněnému přímo zaplatiti (rozh. min. fin. ze dne 3. května 1854, č. 17718.). Od poplatků osvobozeny jsou veškery knihovní zápisy, k nimž podnět dán zrušením svazku poddanského a vyvazením pozemností (p. s. 45 *D* ad *bb*). Listiny, kteréž na základě zákona ze dne 7. září 1848 zřizují mezi sebou zavázaný a oprávněný k účelu zjištění právních poměrů a ohledně odškodnění, jsou podmínečně od poplatků osvobozeny, pokud se jich k nijakému jinému účelu neužije, než jen ku provedení vyvazení a ku zápisu de knih veřejných (p. s. 102 ad *i* popl. z.).

Ku provedení vyvazení pozemků osvobozena byla celou řadou zákonů od poplatků a kolků příslušná podání, protokoly, listiny, soudní vyřízení a vyhotovení a to důsledkem § 71. cís. pat. ze dne 11. dubna 1851 č. 84 ř. z., § 42 cís. pat. ze dne 5. července 1853 č. 130 ř. z., min. nař. ze dne 9. ledna 1857 č. 10 ř. z.; dále pro Čechy zákonem ze dne 23. května 1869 č. 79 ř. z.; pro Moravu a Slezsko zák. ze dne 23. května č 80 ř. z., pro Moravu za účelem provedení výkupu nezměnitelných naturálních dávek ve prospěch kostelů, far a škol a t. d. zákonem ze dne 20. března 1874 č. 23 ř. z.; pro Halič zák. ze dne 17. dubna 1871 č. 28 ř. z. a zák. ze dne 3. května 1874 č. 35 ř. z.; pro Horní Rakousy zák. ze dne 11. března 1875 č. 25 ř. z.; pro Krk a illyrský seminař v Zadru za účelem provedení výkupu dávek odváděných biskupskému stolci zák. ze dne 11. března 1875 č. 26 ř. z., pro Dolní Rakousy zák. ze dne 29. března 1875 č. 51 ř. z.

Vyvlastnění viz Expropriace.

Vyznání náboženská viz Náboženství.

Vyzvědačství.

I. Pojem.

Vyzvědačství jest vypátrání poměrů, úmyslů, rozhodnutí určitého státu neb opatření odnášejících se k válečné moci jistého státu, kteráž